

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**Актуальні питання кримінально-правової
кваліфікації, документування та
розслідування колабораціонізму**

**Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
21 липня 2022 року**

ОДЕСА
2022

Оргкомітет конференції

Швець Д.В., ректор Одеського державного університету внутрішніх справ, д.ю.н., доцент

Корнієнко М.В., проректор Одеського державного університету внутрішніх справ, д.ю.н., професор

Албул С.В., професор кафедри оперативно-розшукової діяльності, к.ю.н., професор

Домброван Н.В., начальник відділу організації наукової роботи, к.ю.н.

Єгоров С.О., завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності, к.ю.н., доцент

Конопельський В.Я., завідувач кафедри кримінального права та кримінології, д.ю.н., професор

Кулик Л.М., доцент кафедри кримінального права та кримінології, к.ю.н., доцент

Лісніченко Д.В., доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н.

Мудрецька Г.В., доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н.

Тетерятник Г.К., завідувач кафедри кримінального процесу, д.ю.н., доцент

Чекмарьова І.М., професор кафедри кримінального права та кримінології, к.ю.н., доцент

Щурат Т.Г., доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності, к.ю.н.

Статті друкуються в авторському варіанті.

Оргкомітет дозволив собі лише скорочення статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

А 14 Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 21 липня 2022 р. Одеса: ОДУВС, 2022. – 116 с.

**ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ УЧАСТІ У
ТЕРОРИСТИЧНІЙ ГРУПІ ЧИ ТЕРОРИСТИЧНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІД
ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Мальгіна А. С., аспірант кафедри
криміналістики та психології Одеського
державного університету внутрішніх справ
**Науковий керівник – Ігор Миколайович
Горбаньов**, к.ю.н., доцент, професор
кафедри криміналістики та психології
Одеського державного університету
внутрішніх справ

Починаючи з 2014 року триває збройна агресія Російської Федерації проти України, яка 24 лютого 2022 року переросла у повномасштабну жорстоку війну, яка вже забрала тисячі життів як серед військово-

службовців, так і серед цивільного населення. Однак, незважаючи на всі жахи, які принесло повномасштабне вторгнення Російської Федерації, серед громадян України знаходяться особи, які сприяють адміністрації держави-агресора, її окупаційним військам і владі у веденні агресивної війни проти нашої держави. Такі виклики зумовили прийняття Верховною Радою України Закону України № 2108-IX від 3 березня 2022 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність», відповідно до якого Кримінальний кодекс України доповнено статтею 111-1 «Колабораційна діяльність» [4]. Відповідні зміни набрали чинності 15 березня 2022 року.

При цьому, проект вказаного Закону за № 5144 було подано до Верховної Ради України 24 лютого 2021 року, тобто рівно за один рік до початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України. Зокрема, у пояснювальній записці до вказаного законопроекту було зазначено, що даний законопроект покликаний обмежити доступ до зайняття посад, до посад, пов'язаних із виконанням функцій держави чи місцевого самоврядування, строком на 15 років та передбачити інші відповідні покарання для осіб, які співпрацювали з державою-агресором, її окупаційною адміністрацією та/або її збройними чи воєнізованими формуваннями, а також можливість ліквідації юридичних осіб, уповноважені особи яких здійснювали таку співпрацю, шляхом встановлення кримінальної відповідальності за відповідні діяння[3].

У зв'язку із зазначеним, важливо зрозуміти, які саме методики можуть використовуватися слідчим органами під час здійснення досудового розслідування колабораційної діяльності з урахуванням напрацьованого досвіду під час розслідування схожих категорій кримінальних правопорушень.

Так, до одного із видів колабораційної діяльності віднесено добровільне зайняття громадянином України посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території, а також добровільна участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території, та/або в збройних формуваннях держави-агресора чи надання таким формуванням допомоги у веденні бойових дій проти Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, кримінальна відповідальність за яке передбачена, зокрема, частиною 7 статті 111-1 Кримінального кодексу України [1].

Таким чином, з об'єктивної сторони вказане діяння може бути виражене в одній або декількох з наступних форм: 1) добровільне зайняття громадянином України посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території; 2) добровільна

участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території; 3) добровільна участь громадянина України в збройних формуваннях держави-агресора; 4) надання таким формуванням допомоги у веденні бойових дій проти Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України.

Як ми бачимо, деякі з описаних форм об'єктивної сторони, визначених у частині 7 статті 111-1 Кримінального кодексу України, зокрема, «добровільна участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території, та/або в збройних формуваннях держави-агресора» є загальноприйнятими для кримінальних правопорушень, які вчиняються у складі тих чи інших злочинних організацій.

Так, наприклад, частиною 1 статті 258-3 Кримінального кодексу України передбачено відповідальність за створення терористичної групи чи терористичної організації, керівництво такою групою чи організацією або участь у ній, а так само організаційне чи інше сприяння створенню або діяльності терористичної групи чи терористичної організації[1]. Відповідно, до однієї з форм об'єктивної сторони вказаного кримінального правопорушення є участь у терористичній групі чи терористичній організації.

Зокрема, Пленум Верховного Суду України дотримується позиції, відповідно до якої банди, терористичні групи, терористичні організації та не передбачені законом воєнізовані або збройні формування є спеціальними видами організованих груп і злочинних організацій [5]. З огляду на викладене, законодавець до категорії злочинних організацій відніс і збройні формування держави-агресора.

При цьому, участь у тій чи іншій злочинній організації передбачає, що з моменту дачі згоди на вступ (входження) до злочинної організації дії винного розцінюються як закінчений злочин - участь у злочинній організації, навіть якщо той, хто вступив у злочинну організацію, і не брав участі у вчиненні нею злочинів. Вступ до злочинної організації та членство в ній є закінченим злочином з тих міркувань, що сам по собі цей факт означає надання злочинній організації можливості використання її учасника згідно з планами злочинної організації[2, с. 903].

З огляду на викладене, незважаючи на особливості, притаманні кожному зі складу злочинів щодо участі у злочинних об'єднаннях, зазначених у ч. 7 ст. 111-1 та ч. 1 ст. 258-3 Кримінального кодексу України, методика проведення досудового розслідування буде спільна для вказаної категорії кримінальних правопорушень.

Під час розслідування колабораційної діяльності у вигляді добровільної участі громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих

формуваннях, створених на тимчасово окупованій території, та/або в збройних формуваннях держави-агресора, як і під час розслідування участі осіб у терористичній групі чи терористичній організації, для встановлення обставин вчинення кримінального правопорушення необхідним є проведення наступних слідчих (розшукових) дій та оперативних заходів: 1) встановлення та проведення допитів свідків, яким можуть бути відомі обставини щодо підтвердження участі осіб у відповідних злочинних об'єднаннях; 2) проведення огляду інформації, яка міститься у відкритій мережі Інтернет, зокрема акаунтів у соціальних сторінках осіб, причетних до участі в незаконних злочинних об'єднаннях; 3) проведення негласних слідчих (розшукових) дій, зокрема, зняття інформації з електронних комунікаційних мереж (стаття 263 Кримінального процесуального кодексу України) з метою встановлення умислу осіб на добровільне вчинення кримінального правопорушення та для підтвердження інших обставин його вчинення; 4) проведення тимчасового доступу до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, зокрема, до інформації, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій, про зв'язок винної особи з метою підтвердження місцезнаходження такої особи, зокрема, на тимчасово окупованих територіях України, а також її зв'язків з представниками незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях та/або збройних формувань держави-агресора; 5) за можливості проведення обшуку за місцем проживання особи з метою отримання доказів щодо причетності особи до участі у зазначених вище формуваннях, а саме: виявлення та вилучення зброї; комп'ютерної техніки та мобільних пристроїв, на яких може міститись інформація щодо підтвердження зв'язків такої особи з представниками таких формувань; документів, виданих представниками зазначених вище незаконних формувань тощо. При цьому, слід зазначити, що через окупацію частини регіонів України у слідчих органів може бути відсутня фізична можливість проведення обшуку за місцем проживання тих чи інших осіб.

При цьому, перелік вказаних слідчих (розшукових) дій не є вичерпним та потребує подальшого практичного та теоретичного напрацювання, однак він є універсальним для такої категорії кримінальних правопорушень щодо участі у спеціальних видах злочинних об'єднань, відповідальність за які передбачена, зокрема, ч. 7 ст. 111-1 та ч. 1 ст. 258-3 Кримінального кодексу України.

Література:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 25-26, ст. 131. Дата оновлення: 30.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. – 2-е вид., перероб. та доп. / за заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. – К.: Дакор, 2008. - 1428 с.
3. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність): Законопроект від 24.02.2021 № 5144. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71220.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: Закон України від 3 березня 2022 року № 2108-IX. Дата оновлення: 03.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text>.
5. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05#Text>.

Сгоров С. О. ДЕЯКІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ.....	41
Засць О. М. ЮРИДИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕФІНІЦІ КОЛАБОРАЦІЯ.....	45
Колб О. Г. ПРО ДЕЯКІ ДЕТЕРМІНАНТИ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З ФОРМУВАННЯМ КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ В УКРАЇНІ.....	46
Конопельський В.Я. КРИМІНОГЕННА ДЕТЕРМІНАЦІЯ КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ В УКРАЇНІ.....	49
Копотун І. М., Рудик М. М. НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ...	51
Кулик Л.М. ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	55
Маланич М. М СУЧАСНИЙ СТАН ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ КОЛАБОРАЦІОНІЗМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	58
Мальгіна А. С. ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ УЧАСТІ У ТЕРОРИСТИЧНІЙ ГРУПІ ЧИ ТЕРОРИСТИЧНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	61
Марченко О.А. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ	65
Мицька О. І. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПЕНАЛІЗАЦІЇ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	68
Мовчан Р.О. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА НОВЕЛА ПРО КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ: ПРАВОТВОРЧІ ТА ПРАВАЗАСТОСОВНІ ПРОБЛЕМИ	70
Мудрецька Г. В. КОЛАБОРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІД ЧАС ВОЄННИХ ДІЙ В УКРАЇНІ.	74
Мудрецький Р. В. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ.....	76